

k lepšímu pochopení spirituality tohoto společenství, jinde ve své encyklopedii však tento výklad o rozmanitosti řeholního života neopakuje.

Pro srovnání je třeba uvést, že obsah této encyklopedie se nijak výrazně nestrětává ani nepřekrývá s encyklopediemi o českých, moravských a slezských kláštorech.¹⁰ Podle mého mínění se naopak dobře doplňují, protože Dušan Foltýn a kolektiv se zaměřili více na uměleckohistorickou stránku života řeholních domů a M. Buben spíše rozebírá spiritualitu, především dějiny jednotlivých institucí zasvěceného života. Samotné sepsání encyklopedie v oboru církevních dějin vyžaduje ostatně značnou dávku odvahy, již vzhledem k velkému počtu těchto společenství.

Přes uvedené nedostatky hodnotím knihu vcelku pozitivně. Ostatně tento konkrétní díl si kladl za primární cíl seznámit čtenáře s různými kongregacemi, které působily nebo stále působí na našem území. To se autorovi bezesporu povedlo.

Pavel Walter

Petr Hlaváček (ed.), *Západ, nebo Východ? České reflexe Evropy 1918–1948*, Praha, Academia, 2016, 838 s., ISBN 978-80-200-2606-4

V mohutné, více než osmisetstránkové výběrové antologii se její editor Petr Hlaváček snaží čtenářům představit české uvažování o Evropě v pohnutém třicetiletí mezi roky 1918 až 1948. Antologie je tvořena podrobným úvodem a následně rozdělena do čtyř oddílů, které se věnují postupně novému evropskému uspořádání po tzv. Velké válce, myšlenkám o eurofederalismu v meziválečném období, konceptům o „nové, jiné Evropě“ v období po Mnichovu a v průběhu druhé světové války a nakonec období třetí republiky, zmítající se ve snaze o zachování zdání fungující parlamentní demokracie.

Hlaváček do zmíněných čtyř oddílů shromáždil necelou stovku textů, které jsou dle autorů členěny chronologicky do šestapadesáti kapitol. Na stránkách jedné knihy se tak potkávají naprosté protipóly českého intelektuálního nebe první poloviny 20. století. Tiše a nepřímou tu tedy spolu polemizují například katolický prozaik Jaroslav Durych, spisovatel Karel Čapek a filozof Jan Patočka se zapřísáhlými komunisty Zdeňkem Nejedlým a Ladislavem Štollem. Nechybí zde samozřejmě ani názory protektorátního kolaboranta Emanuela Moravce a fašisty Václava Košáka a dalších. Je dobré si připomenout, že na evropské integrační tendence pod vlajkou nacistického Německa se často dodnes zapomíná, jak na to ostatně před necelými dvaceti lety poukázal John Laughland.¹

V obsáhlém vysvětlujícím úvodu editor krátce charakterizuje české spojení se „Západem“, od něhož se, dle autorova mínění, začala kolem roku 1800 celá střední Evropa po více než tisíci letech „znovu vylamovat, tentokrát jako by odplouvala směrem k Východu“ (s. 12), a přemýšlení o Evropě. Je však škoda, že popis myšlenkových proudů do 19. století se při pozorném čtení svým rozsahem omezuje na jeden jediný

10 Pavel VLČEK — Petr SOMMER — Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, a Dušan FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005.

1 John LAUGHLAND, *Znečištěný pramen*, kap. „Fašisté a federalisté“, Praha 2001, s. 27–89.

odstavec. Klasickým myšlenkám Františka Palackého a dalších českých myslitelů 19. století je už v úvodu věnována větší pozornost s tím, že Hlaváček slibuje vysvětlit proces vylamování a příklonu k Východu „později a jinde — v obdobné antologii mapující české reflexe Evropy v dlouhém 19. století“ (s. 12).

Následuje rekapitulace obsahu úryvků vytištěných ve výboru, od Masarykova klasického a dodnes vydávaného textu *Nová Evropa* (poslední vydání Masarykovým ústavem v roce 2016)² k pracím méně známých autorů, jakými jsou například tajemný prvorepublikový publicista Pavel Jeníček, o jehož osobnosti dodnes mnoho nevíme, a právník a filozof židovského původu Jindřich Kohn, až po texty z pera prvního dělnického prezidenta Klementa Gottwalda reflektující únorový převrat v roce 1948.

Je však s podivem, že Hlaváček věnuje v úvodu tak málo prostoru shrnutí a zdůvodnění zařazení textů do druhého oddílu s podtitulem „Evropská unie? Nemožná Evropa?“, ačkoliv se jedná o oddíl na obsah nejbohatší (celkem 18 příspěvků různých autorů). Kontrast je o to více zřejmý, když o několik stran dále vidíme „sršet hromy a blesky“ na hlavy protektorátních žurnalistů (oprávněně) a na ležérní inteligenci a žurnalistiku z let 1945–1948 (už méně oprávněně). Speciální pozornost je pak věnována polemikám titána české literární vědy Václava Černého s komunisty po konci druhé světové války ohledně příklonu a servilnosti obnoveného Československa směrem k Sovětskému svazu.

Antologie obsahuje pouze texty, které byly psány a následně vydány v češtině, což je už vzhledem k období předmnichovské republiky a protektorátu období velký handicap, který znemožňuje postihnout spektrum názorů v celé jeho šíři kvůli absenci především německých a slovenských textů. Na autorovu obhajobu je však nutno poznamenat, že zařazením dalších textů z cizích jazyků by již tak objemná a vzhledem k brožované vazbě také nepraktická kniha ještě více nabobtnala, což by dost možná dokonce zabránilo jejímu vydání. Hlaváček sám si je tohoto nedostatku v bádání vědom, což hodlá v budoucnu napravit, jelikož „to je stále velký dluh vůči pestrým a mnohovrstevnatým intelektuálním dějinám českých zemí a celé střední Evropy“ (s. 43).

I přes zmíněné nedostatky je kniha skvělým příspěvkem k dějinám myšlení ve 20. století, přičemž svým zpracováním cílí i mimo odbornou čtenářskou obec. Každý z oddílů je uveden přílehlavým citátem a každá z kapitol začíná krátkým medailonkem autora (popřípadě odkazem na něj na jiné straně). Všechny texty jsou vydány s původním poznámkovým aparátem, pokud ho obsahovaly, a jsou doplněny o vysvětlení dobových reálií, což je v případě jmen dovedeno do naprostého detailu, kdy je v poznámce pod čarou uvedeno i to, kdo byli například Woodrow Wilson a Alfred Nobel. Je však jen na Hlaváčkově, zda svůj mnohostranný projekt dotáhne do konce vydáním dalších antologií zabývajících se českými reflexemi Evropy v 19. století a po roce 1948, jak sám plánuje. Pokud ano, stanou se jeho výbory základní pramennou pomůckou pro zájemce o studium českých dějin myšlení ve vztahu k Evropě.

Michael Durčák

2 Tomáš Garrigue MASARYK, *Nová Evropa: stanovisko slovanské*, Praha 2016.